

שער זכרון

לעי"נ רעי ואהובי, ידיד אמת.
אוהב את המקום ואוהב את הבריות.
משמח את המקום ומשמח את הבריות.
שנפטר בחטף לאחר מחלה קשה

הרב זאב נוימן זצ"ל

נלב"ע בכ"ז שבט תשפ"ד
"ואני בתמי תמכת בי, ותציבני לפניך לעולם". (תהלים מא, יג)

זאב מספר על תולדותיו ועל מלחמת יום הכיפורים

נולדתי בהרצליה. אבי עלה כילד עם אבא שלו ואחיו מגרמניה. הם הגיעו לגרמניה מגליציה. וכך גם אשתו, סבתי. היהודים האלה שהגיעו לגרמניה (מגליציה) לא התקבלו בצורה כל כך נעימה. קראו להם אוסטרו-יודין (=יהודים אוסטרים, ולא מקוריים של גרמני). היו בפרנקפורט, וכאשר היטלר עלה לשלטון סבי זכרוננו לברכה שמע בקול ז'בוטינסקי. בשנת 1933, תרצ"ג, עלה לארץ עם שני בניו. וסבתא נשארה שם עוד איזה שנתיים עם הבת.

חיו שנה בתל אביב, ואחר כך עברו להרצליה המושבה, בעשור הראשון להיווסדה. לסבא שלי זכרוננו לברכה היתה חנות מכולת במרכז הרצליה. אמי באה מרומניה. שלושת אחיה עלו אחד אחרי השני לארץ ישראל ולחמו במלחמת השחרור, כאשר הסבא וסבתא (=מצד אמי) עלו רק אחרי קום המדינה. כאן אבי הכיר את אימי התחתנו, ואבי עבד עם אביו עם הסבא במכולת כל השנים, כל החיים.

כשסבי זכרוננו לברכה נפטר, אני הייתי כבן שנים עשר, החנות עברה לאבא שלי, ואני הייתי אחרי הצהריים בא לעזור לו במכולת. בהרצליה גרנו בשכונה שלא היו בה כמעט דתיים, ודאי לא ילדים בגיל שלי. ואני אפילו בגן עד כיתה א' הייתי בגנים לא דתיים. החברים שלי כולם השכנים לא היו דתיים.

בכיתה א' נכנסתי לבית ספר דתי בר אילן, ושם הייתי תלמיד מצטיין, אחרי הצהריים הייתי בא לחנות, עושה חשבונות לקונים. עוד לא היתה קופה רושמת, והקונים מאוד התפעלו מזה שילד עושה חשבון לקונים. ידעתי בע"פ את כל המחירים של המוצרים. אני יכול להגיד שאז רוב המוצרים היו בפיקוח, כלומר היתה תקרה בכמה אתה יכול למכור. אתן דוגמא: לחם שחור עלה לאבא שלי ב-31 אגורות, והוא מכר ב-32, לחם קימל 32 מכר ב-33 ולחם לבן 34 ומכר ב-35. יום אחד הגיעה הוראה של משרד הבריאות שאי אפשר לתת את הלחם כמו שהוא, אלא חייבים לעטוף אותו בנייר מסוים, אני חושב שקוראים לזה נייר אורז.

יום אחד אני שואל את אבא שלי, כמה עולה חבילת נייר והוא אומר לי, ואני מחלק לדפים ואני מגלה שכל דף עולה אגורה וחצי. אמרתי: אבא אז אנחנו מפסידים על כל לחם חצי אגורה, איך אנחנו מפסידים?! והוא כמבוגר אומר לי: ילד אתה ראית מכולת בלי לחם. אז התחילה תופעה של בוטיקים, מעדניות. הם הוציאו מהמכולת את הדברים הבלתי רווחיים. לא היה שם לחם, לא היה שם חלב, לא היה גבינה, לבן. היו גבינות צהובות, היה נקניק, היו משקאות חריפים וכד'. המעדניות לקחו את מה שלא היה בפיקוח.

חבל נחלתו

נולדתי בחודש אייר, בר מצווה ערב מלחמת ששת הימים. כמי שעבד בחנות עם אבא ידעתי שהמצב הכלכלי לא טוב, היתה תקופה של מיתון כלכלי ומתח באוויר. המורה שלנו, מחנך בבית הספר, הציע שבמקום שיעשו בר מצווה ואולם ויוציאו הוצאות, לעשות משהו בכיתה לחברים וזה מצא חן בעיני. אז בשבת עליתי לתורה בבית הכנסת הגדול של הרצליה קראתי בתורה, אחרי התפילה היה קידוש למתפללי בית הכנסת. וקבעו שביום שני בשעה זו וזו בתוך הלימודים בשעות הלימודים תהיה לי מסיבה עם החברים. מהחנות של אבא הביאו בקבוקי שתיה, אז היו בקבוקי זכוכית קטנים, ואמי אפתה עוגה. בשעה שאמי הוציאה את העוגה נשמעת צפירה ופרצה מלחמת ששת הימים. כל אחד מהחברים זוכרים את זה, איך לקחו את חתיכת העוגה, פרוסת העוגה, ורצו מיד למקלט. וכך זוכרים את הבר מצווה שלי...

הלכתי לישיבה התיכונית בנחלים. אגב התברר שכל תוכנית החיסכון שאבא שלי שילם במשך שנים, כיסתה את לימודי התיכון. היא לא כיסתה את הפנימיה שזה היה סכום גדול, ואבא שלי התאמץ, בשבילו היה חשוב שאני אלמד בישיבה טובה.

מלחמת יום הכיפורים

(זאב התגייס, ונקבע שלא ברצונו להיות חובש קרבי.)

ממש סמוך למלחמה היה לנו אימון חובשים. אני רוצה להגיד שאנחנו יצאנו למלחמה מוכנים גם הטנקיסטים גם החרמ"שניקים, וגם אנחנו החובשים קיבלנו הדרכה קראו לזה אז החוליה הארצית, דומני שיש בתל השומר, המדריכים המעולים. וממש סמוך למלחמה היה לנו אימון בתחום הזה של החובשים.

חודש או 40 יום לפני פרוץ המלחמה הגיעה פלוגת חרמ"ש חדשה לגדוד. הותיקים השתחררו. חלק מהותיקים נותרו, בדרך כלל רגמים, צרפו אותם לקבוצה הזאת החדשה שהגיעה – פלוגה י', מפקדה יחיעם ששון (=שסיים כתא"ל, ואח"כ היה ראש המטה ללוחמה בטרור).

כשישבנו ברפידים, לא היתה כל כך משמעות לנושא הזה של חובש פלוגתי, מפני שאם יש משהו ממילא ניגשים למרפאה. בכל אופן היתה, נקרא לזה מחלוקת, המ"פ יחיעם ששון הסכים שאני אישן עם החובשים (=במרפאה), הסמך (= סמ"פ) גלעד דשא התעקש שאני אישן במגורי הפלוגה, עם הצוות הטכני, עם החוליה הטכנית. כך שאני נעתי בין פה לפה, כמובן שעשיתי את כל התורנויות במרפאה. אבל הייתי שייך לפלוגת החרמ"ש...

...אני מונית להיות החובש שלהם (=פלוגה י') יצאתי איתם לאימונים כלומר במקום לשבת במרפאה הממוזגת, יצאתי לשטח ולא היתה לי בעיה עם זה...

שער זכרון

פה השאלה הגדולה מתי ידענו שתפרוץ מלחמה מי ידע... כולם מדברים על כך שמוני, שלמה ניצני המג"ד, שהיה לו אות הגבורה ממבצע קדש וביום כיפור קיבל עיטור. הוא כן התכונן למלחמה ופירש את זה כמלחמה...

ביום חמישי אחרי צהרים מסדר יציאה הביתה. אני מבין אלה שאמורים לצאת. מבטלים את היציאות חוזרים מאוכזבים. החברה החליטו ללכת לקולנוע בבח"ה. במרפאה נמצא חובש תורן עמיר שבח אני נשארתי איתו בלילה. כשהחבר'ה שם בקולנוע, מגיעה הודעה יש יציאות עכשיו! אני אומר לאמיר אני מחליף אותך. בדיעבד אמיר נסע הביתה ביום ששי אמו נתנה לו שליוחיות, היה לו טוסטוס. אמו בקשה ממנו תיסע לדודה הזאת, תעביר את זה לפה. בדיעבד התברר שזו היתה הפרידה שלו מהמשפחה. האם הודתה לי שנים, ששחררתי אותו. זה היה הפרידה למעשה...

...אני הייתי החובש היחיד על פלוגת החרמ"ש של 10 נגמ"שים. לפני מספר שנים שאלתי את המ"פ יחיעם על איזה שטח התפרסו 10 נגמ"שים, התפרסו על שטח של 10 ק"מ. איך אני כחובש יכול לטפל במרחק כזה... זה היה למעשה נגמ"ש שלי, של פינוי, לא היה שם חימושניק. זה היה כאילו נגמ"ש שלי עם חובש אחד, נכון חובש אחד ונהג, ומי עוד היה שני לוחמים.

...היו צריכים תיכף ללכת לבית הכנסת להתפלל, והחברה שם בפלוגה מכינים שקי חול לדפן את התחתית של הנגמ"ש ויחיעם המ"פ מסתכל עליהם משגית, ופונה אלי בשאלה רטורית הוא שואל אותי: נו זאב מותר לעשות את העבודה הזאת עכשיו? כלומר מצד יום כיפור. אז שאלתי אותו לשם מה זה? הוא אומר: אם עולים על מוקש. אמרתי בוודאי חוץ ממה שהרב (זנגרביץ', הרב האוגדתי) אמר לי שהכל מותר.

המתנתי שהם יגמרו והלכתי עם ירד (=יהודה ירד, חייל דתי מפלוגת החרמ"ש שלמד שנה אחת בנחלים עם זאב, ואח"כ עבר לתיכון דתי) לבית כנסת של האוגדה. ואני מגיע, מלא עד אפס מקום. ואני מסתכל דרך החלון. הרב הזה (=זינגרביץ') שכמה שעות לפני כן דיברתי איתו, הוא היה שליח ציבור. והוא רואה אותי הוא עושה לי סימן תיכנס. אני אומר איך, הוא עושה לי סימן: תדחוף. נכנסנו ומצאנו מקום והתפללנו, כלומר אחרנו לצערנו להתחלת התפילה אבל התפללנו בסדר. היה אורח הרב צמל רב גייסות השריון (הרב אברהם אבידן (צמל)), שאחר כך הוא נאלץ להתמודד עם כל הבעיה של הרוגים ונעדרים שלא נדע. בסוף התפילה יש מנהג לומר שירי היחוד, פיוט לכל יום בשבוע, וכיבדו גם אותי להגיד פרק אחד מתוך השבעה פרקים. חזרנו, הלכנו בחזרה.

שכחתי לציין שלפני כן היה צריך לקשור את התרמילים לדופן של הנגמ"ש, בנגמ"ש משני הצדדים יש שני מוטות שאתה קושר אליהם את התרמילים. בדרך כלל היינו זורקים את התרמילים בתחתית הנגמ"ש, אבל עכשיו אמרו זה מצב רציני,

חבל נחלתו

וקשרתי. זה לא היה מספיק חזק, אז מפקד הכלי שלי, שלמה הירט, שהכרתי אותו מהרצליה, כי גרנו באותה שכונה, הוא היה מבוגר ממני כשנה, שלמה עזר לי, וקשר חזק מאוד את התרמיל לדופן של הנגמ"ש. היו לנו גם תרמילי ירך של חובשים.

בבוקר תפילה, ירד ואני היינו בשורה האחרונה ביותר של בית הכנסת, מתפללים. והנה שוב הרב זינגרביץ הרב האגודתי היה שליח הציבור. ופתאום יש איזה רחש בחש כזה, ואני רואה בכניסה לבית הכנסת אחד מהטנקיסטים מפלוגות הטנקים, בחור שמנמן נוטף זיעה כולו, אומר משהו שאני לא יכול לשמוע ממרחק, ולאט לאט חבר'ה יוצאים. ואז אני מבין, קוראים לנו לחזור לגדוד. מדובר בשעה 11 בערך. כשהחזן עומד לפתוח בתפילת 'ונתנה תוקף', ושם יש: 'מי יחיה ומי ימות, מי במים ומי באש, מי בקיצו ומי לא בקיצו'. תפילה מרטיטה. ואנחנו היינו בין האחרונים כיון שהיינו בסוף בית הכנסת. ואני מסתכל אל הרב, והרב מסתכל אלי. באמצע תפילה אין דיבורים וככה יצאנו בריצה. והחלטנו לרוץ על הגבעה. וירד שהוא היה גבוה ממני ובעל רגליים קלות כאיילות, הוא רץ במהירות ואני לעצמי: מה הוא ממהר, מה הוא רץ.

הגענו לגדוד. החברה החובשים שיושבים בספסל שמחוץ למרפאה, המרפאה היתה בכניסה למפקדת הגדוד, מקבלים את פני בצהלה, הרבנות ביטלה את יום כיפור. לא אומר לי כלום. מה זה חילוני אומר. איך מבטלים את יום כיפור, אין דבר כזה. ואז גלעד דשא הסמך (=סמ"פ) רואה אותי, הוא אומר קח אלונקה ותבוא לפלוגה! כך שנפרדתי מן החברים שלי בצורה כזאת מהירה. התברר אח"כ שחובש אחר גיאורגי אברהם, קראנו לו ג'ורג, יצא עם פלוגת סיור שלא היה להם חובשים, התנדב או נדבו אותו ללכת לשם, והוא נלחם איתם ושם הוא נהרג.

הלכתי לפלוגה, לקח עוד זמן נדמה כשעה. בשעה 12 בערך עלינו על הנגמ"שים לנסוע לגזרה המרכזית. אני רוצה לציין כשיצאו החבר'ה מבית כנסת, להפתעתי התברר לי, הרי אני ידעתי כמה חבר'ה דתיים יש בגדוד שלנו, אני חושב שרוב הגדוד היה איתנו שם! החבר'ה האלה שלא רגילים ללכת לבית כנסת היו שם, ואנחנו היינו (=חילי הגדוד) אולי רוב המנין שלו, רוב מתפללי בית הכנסת. בשעה 12 אנחנו עולים על הנגמ"שים, וכך גם ירד וגם אני בלי שתאמנו בינינו, לקחנו ביד את המחזור ובנסיעה הוא בנגמ"ש שלו, אני בנגמ"ש שלי התפללנו...

...נסענו, היה חסר כובע וי. אר. סי. אחד (=כובע שריון, עם יכולת להתקשר בקשר פנים וחוץ). אמרנו שנתחלף במהלך הנסיעה. כיון שאני התפללתי, ומתברר שהיתה דממת אלחוט, הקשר לא חסר לי. המשכתי בתפילה שלי בנסיעה, בעמידה חצי גוף בחוץ. נסענו בחולות במקום על הכביש. לא היה למישהו את ההחלטה שעוברים את הכלל שלא נוסעים על הכביש, כדי לא לקלקל אותו, ובדיעבד ברור שהפסדנו זמן יקר בנסיעה בחולות.

שער זכרון

בשלב מסוים אני רואה קדימה עשן ואני חושב לעצמי שזה בצד המצרי, ואז חולפים על פנינו שני מטוסים ממזרח למערב כלומר הפציצו את רפידיים, והם היו בדרכם חזרה למצרים. ולי זה הסתדר. בתחילה חשבנו זה מטוסים ישראלים, וככה חשבתי ישראלים מפציצים שם. עד שהבנו שאלה מצרים, אלה הם מטוסים מצריים. ואז התברר לי שהעשן שעולה הוא ממחנה טסה. אנו נוסעים לכיוון טסה ואז מקבלים את הפקודה צפונה לכיוון בלוזה, לכיוון קנטרה, לכיוון המעוזים שזועקים לעזרה.

כשהתקרבונו אז החבר'ה שהיו אומרים לי: 'כשנכנס לקרב אתה שב בפנים, כלומר שיהיה לנו מרחב יותר, ממילא אתה לא יורה'. יש מאגים יש אפס שלוש (=סוגי מקלעים). כך שיוצא שמאותו רגע אני לא ראיתי אלא ישבתי בפנים. 3 עצירות אני זוכר. עצירה אחת אני רואה את גלעד דשא והוא נתן איזה הוראות או שלא שמעתי או שאני לא זוכר. זו היתה הפעם האחרונה שראיתי בחיים את גלעד.

פעם שנייה אנחנו עוצרים, יחיעם המ"פ מעביר לנו גופה, הוא אומר לי: הוא מת. אחד מהרגמים, אחד מהוותיקים. פשוט כאילו אדם הלך לישון אתה לא רואה עליו שום דבר לא דם, לא כלום, ישן, זה היה המפגש הראשון עם מת.

הפעם השלישית, הוא מביא לנו פצוע קשה. אני מנסה להכניס לו אינטרקט ומבקש מחבר מלוחם גיורא נאור שהוא ינשים אותו, כי לימדו אותנו שבעת איבוד דם הוורידים שוקעים, ואז קשה למצוא את הווריד. ולכן חשבתי שעדיף שהוא ינשים ואני אכניס, ולא הצלחתי, ניסיתי וניסיתי לא הלך לי. וגיורא אומר לי: אני מרגיש שאני מנפח בלון מפוצץ.

לפני כמה שנים גיורא אומר לי: אמרתי לך שהוא מת, וענית לי: אתה לא קובע, רק רופא יכול לקבוע. זה התמימות שלי שבתנאים שיש רופא הוא קובע, אבל בשטח שאני לבד ואין רופא... ואז לא יודע למה, ניסיתי להסיר את הקסדה מהראש של הפצוע, כשראיתי מה שראיתי הבנתי שהוא מת.

נסענו הלאה, ואני שומע יריות אני שומע את התרמילים (=של כדורי המקלעים) של החבר'ה שירים הם נופלים כגשם, אני שומע על הדפנות. הפקודה היתה לפצל את הפלוגה למחלקות: 3 נגמ"שים, 3 נגמ"שים וארבעה, כל מחלקה פנתה לכיוון אחר. בדיעבד טוענים שזו היתה טעות כי אם הפלוגה היתה ככוח אחד של 10 נגמ"שים הם היו יכולים אולי להציל מוצב אחד, מעוז אחד. כך יצא שכל שלישיה, כל מחלקה נכנסה למארב אחר והטילים פגעו בנו.

במהלך הנסיעה מישהו עבר לנגמ"ש שלנו. המקום הקבוע שלי בנגמ"ש היה תמיד מצד ימין מאחורי המנוע. מי שמכיר איך נגמ"ש בנוי, יש את הכיסא של המפקד בצריח שלו מימינו כיסא, משמאלו כיסא, לפניו הנהג. מאחור שני ספסלים גב אל גב

חבל נחלתו

שיושבים החיילים, מצד שמאל מכשיר הקשר בדרך כלל יש קשר או מישוה שמתעסק בזה. אין לי הסבר, התיישבתי בצד שמאל מאחורי הנהג (=זזה הציל אותי).

אנחנו נוסעים בסביבות קנטרה. וחטפנו. הנהג אמר מאוחר יותר שעשרה טילים נורו אליו, משמונה הוא הצליח להתחמק, אבל שניים פגעו בנו. הם נכנסו מצד ימין (=זזה שישבתי שלא במקומי אלא בצד שמאל הציל אותי) אני נפלתי קדימה. הרגשתי מכה בפרצוף, כשפקחתי את העיניים התחלתי למשש את כל גופי מן הראש. הבגדים שלי היו מלאים דם כבר מקודם מן הפצוע. בודק את עצמי שאני חי.

מה היה בנגמ"ש, הנהג לפני לא נפגע. שני הרוגים היו לנו מקודם. המפקד שלמה הירט, אני נמצא מתחתיו ואני רואה שהמפשעה שלו המכנסיים מאדימים. אבל לימדו אותנו שפגיעה בעורק הזה אי אפשר לחבוש, אלא פשוט ללחוץ עם יד. מה שאני הולך לספר זה דבר שאולי לא יתקבל על הדעת, אבל הנס שלו היה שכפי שרסיס נכנס ופגע, רסיס נוסף סתם. דבר שני היד שלו יד ימין שלו, היתה על בלימה על חוט. פצוע אחד היה לנו ברגל. פצוע נוסף הפנים שלו היו מלאות, רסיסים ממש מסביב לעיניים במילימטרים אבל הוא נכנס ללחץ. ברגע שהתאוששתי אמרתי לנהג לפתוח את הכבש מאחורה, כי על המנוע תמיד היתה אזהרה שהגזים (=הנפלים מן המנוע רעילים) והרגשתי אז צורך לאוורר ואז הוא פתח את הכבש מאחורה ונכנס אויר.

אורי וגיורא החליטו שהם הולכים להזעיק עזרה. הנגמ"ש לא יכול לזוז. מכשיר הקשר פעל ולא פעל חליפות. זמן מה לפני המלחמה הם היו שם באימון בקנטרה באזור והם זכרו שיש את שרידי מסילת הברזל שעברה לאורך החוף לכיוון עזה אשקלון, והם החליטו ללכת לאורך המסילה. לימים אמר לי שלמה הירט המפקד שהוא התלבט מה לעשות איתי, מצד אחד הוא היה בטוח שפה אנחנו לא יוצאים חיים. הוא התלבט, האם להגיד לי ללכת עם השניים להציל את עצמי. מצד שני אני חובש ואני יכול לטפל בהם ולכן הוא החליט שאני אשאר. אני לעצמי לא ידעתי נשארתי בנגמ"ש ביחד עם שני הרוגים, פצוע ברגל שהפצוע שהיה בלחץ, הוא לקח שני רימונים לקח לעצמו אחד ונתן לי את השני ואמר המצרים באים אנחנו מפוצצים.

אני טיפלתי בפצועים, כשאני רואה את ההוא שהולך היום על רגליו, אני שמח שלא קלקלתי לו טיפלתי בו טוב. לגבי שלמה, בדיעבד אני שמח מאוד. הצלחתי לשמור על היד בטלטולים, איכשהו, לא יודע איך, חבשתי אותו כי אני אומר היד איך שהיא נראתה היתה תלויה על בלימה. (=בראיון זאב מספר איך היד ניצלה לגמרי.) אני מודה לגבי המורפיום הייתי יכול לפעול אחרת, ולהקל עליו יותר. לא אכנס לזה יותר מדי, הזהירו אותנו תמיד על מורפיום, ותהיתי שמא נתתי לו יותר מדי. הייתי יכול להקל עליו יותר.

שער זכרון

הדבר היחיד שחשבתי עליו למה המצרים לא ממשיכים, מה שנקרא היום וידוא הריגה. הרי הם ירו שני טילים וראו שהנגמ"ש נעצר, למה לא שלחו את השלישי (=הטיל השלישי). ארבע אחרי הצהריים שבבתי הכנסת תפילת נעילה ולא התפללתי. 4 שעות הייתי שם וכל הזמן חשבתי איך אנחנו יוצאים מכאן. זאת אומרת שיבואו לעזור לי לצאת מפה. שני החבר'ה האלה הלכו מה איתם?! ואני אומר, זה לא בחכמה, עדיין לא שברתי את הצום. ורק כשראיתי שלילה שברתי את הצום. ואז הלילה מגיע והם עוד לא חוזרים, אבל אני שומע בקשר חלקי דברים, ואני מבין שאין לי פלוגה הבנתי את זה מהר מאוד. כל אחד נלחם על עצמו, כל מחלקה הסתבכה במארב שלה.

כשכבר היה הלילה החלטתי לפתוח מנות קרב היו שם מציות או משהו כזה עבשות, שאפילו שצמתי לא אכלתי. אני חושב שהיתה מימיה, ושתייתי שפופרת, אני לא זוכר אם זה היה של דבש או ריבה, את זה ליקקתי.

כעבור 4 שעות בשעה 8 בערך אני שומע טנקים. אני מזדקף מסתכל. ועם הפנס הקטן שלי מהבהב להם הייתי בטוח מיד שזה טנקים שלנו, כי הבנתי מהכיוון. הם האירו עם הקסנון שלהם לחפש אותנו. מה שאני למדתי שהקסנון מאיר לשלושה וחצי קילומטרים. ואני פחדתי כל הזמן עליהם, שהמצרים שפה ידפקו אותם, ולכן סמנתי להם, וקיויתי שהם יכבו את האור. ואז הם הגיעו אלינו.

מתברר שגיוור ואורי הגיעו למוצב, בקיצור הם השתלטו שם על הטנקים, היו חבר'ה בלי מפקד, גיוור אמר אני המפקד עליכם, תפס יוזמה, הוא הציל אותנו, וכיון את שני הטנקים לא יודע איך, אבל גיוור היה בעצם מפקד. לוחם בעל תושיה ואז הגיעו אלינו והתחלנו להעמיס את ההרוגים והפצועים.

כאן אני פותח סוגריים. התרמיל שלי שקשור בדופן של הנגמ"ש היו בו התפילין שלי, ואני רוצה לקחת אותם והתרמיל קשור חזק מאוד, ואני לא רוצה לעכב אותם, לא עלה בדעתי אז לקחת מספרים ולחתוך, הראש לא עבד, חשבתי רק איך לברוח מפה במהירות האפשרית כי המצרים בסביבה, ולכן בלב כבד השארתי שם את התפילין. גם לא חשבתי שהשטח הזה יותר לא יהיה בידינו, המצרים כובשים אותו, והנגמ"ש לא יהיה אצלנו. לא ידעתי, לא חשבתי, ואני עולה על הטנקים. עכשיו אני רוצה להתעסק רק עם התפילין.

הגענו לתאג"ד, הורדנו את הפצועים וההרוגים. ואחרי שטיפלו בחברה שלי, אני אומר לרופא: אני חובש אין לי פלוגה, אז הוא שמח שיש לו עוד כוח עזר. ואז אני שואל אותו על החבר, על שלמה. הוא הבין שאני שואל לא כחובש, הוא אומר לי: הוא חבר שלך, אמרתי כן, אומר לי: הלכה היד. (=בהמשך הראיון מספר איך לפני מספר שנים נוצר קשר עם שלמה הירט ואיך ניצלה ידו).

חבל נחלתו

אני חוזר רגע אל התפילין בקיצור בתאג"ד הזה לא היו דתיים, אז לא היה תפילין. זה תאג"ד של גדוד 9 שהוא היה הגדוד הכי קדמי בגזרה הצפונית. ד"ר דוד עזרא לימים פרופסור (מפקד התאג"ד) הוא קיבל עיטור על חלקו במלחמה.

אני חוזר לתפילין. בין יום כיפור לסוכות יש 4 ימים שצריך להניח תפילין. בבוקר ביום ראשון הגעתי לבלוזה. פגשתי שם בחורצ'יק דתי, חרדי. שפגשתי והכרתי אותו לרגע כשהייתי בסוף הישיבה התיכונית נחלים, והלכתי לבדוק (=ישיבות הסדר). פגשתי אותו ואני אומר לו: יש לך תפילין? אני לא יודע אם הוא הבין ממני שאני רוצה רק להניח לרגע, או שאני רוצה בכלל תפילין. אבל הוא הסתכל עלי במבט תקיף ואומר לי: יש לי, ואני לא מניח, כי עוסק במצוה פטור מן המצוה, זו הגדרה הלכתית צודקת, אבל היה לי קשה לקבל את זה, ואני מבקש בסך הכל להניח לרגע. הוא התעסק עם ההרגים ברבנות.

בכל אופן לא קיבלתי ממנו תפילין ב-4 ימים האלה. פעמיים בימים הבאים היו שם מילואימניקים, טנקים עצרו לידינו להפוגה קלה, לפני שהם המשיכו לכיוון התעלה, ראיתי דתי ביקשתי והנחתי תפילין לכמה דקות, והם נסעו. אבל יומיים לא היו לי תפילין, יומיים בחיים לא הנחתי תפילין. הגיע סוכות, חזרתי לתאג"ד 9. בקיצור יום אחד אנחנו פרוסים בתאג"ד בשטח במדבר, אין על ידינו אף אחד. מגיע נגמ"ש, נהג פותח את הכבש וזורק כעשרים תרמילים ואומר לנו: קחו את זה תעשו מה שאתם רוצים עם זה, הצוות נהרג, ואני נוסע להעלות צוות חדש, תעשו עם זה מה שאתם רוצים. היו חסרים לנו בגדים, אז החברה פתחו.

לי היה קשה היתה לי מלחמה בין השכל והרגש. הרגש אמר איך אני יכול לקחת רכוש של מישהו שהוא נהרג, לא שלי. השכל אמר זה הפקר. כלומר בכל רגע יכולים להגיד לנו לזוז מכאן, וזה יישאר במדבר, אף אחד לא הולך עכשיו לקחת 20 תרמילים להעמיס עלינו, זה יישאר פה במדבר, אתה מציל את זה! לא לקחתי, עד שהגיע הרגע לא הרבה אחרי כן שאמרו לנו להתקפל. ואז ניגשתי לתרמילים, אני אומר היו כעשרים תרמילים. בתד"ל בדרך כלל שמו בגדים, בפק"ל היו כלי רחצה, מסטינג. היד שלי נשלחה לפק"ל הרמתי פק"ל ועליתי על האמבולנס. לא פתחתי. החברה צוחקים ואומרים לי: כבר לקחת אז תיפתח. אני פותח ויש שם טלית סידור ותפילין צבאיות. קיבלתי תפילין, אחרי סוכות יכולתי להניח... אני אומר שוב זה לא היו תפילין פרטיות כמו שהיו שלי שאני הפסדתי שם. בכל אופן אחרי המלחמה קניתי לי תפילין מהודרות, ואלה שמתי בצד. מישהו מהמשפחה פעם יצא למילואים וביקש אז השאלתי לו, ואחר כך לא חזר. בקיצור כנראה מילאו תפקידם, או שמישהו אחר משתמש בזה אבל זה התפילין...

שער זכרון

זאב מסכם בסוף הראיון:

כשאנשים גם בגדוד, במיוחד למשפחות שכולות, קשה להם עם גולדה מאיר, משה דיין... לי יש נתון שהם לא לוקחים אותו בחשבון: וזה שיש פה את הקדוש ברוך הוא. זה מרכיב אצלי, מרכיב משמעותי. כי מלחמה בסדר גודל כזה, אנשים עושים את שלהם, עושים את הטעויות שלהם, אבל יש הקדוש ברוך הוא שמנהל את העולם 'בעל מלחמות', אחת ההגדרות של הקדוש ברוך הוא, ולכן אני מסתכל קצת אחרת. שכתוב חלק מן הראיון (כחצי שעה) שערך דוד אריאב עם זאב כחצי שנה לפני פטירתו. (כשלוש ורבע שעות)

כתובת הראיון במרשתת:

<https://www.youtube.com/watch?v=oswIWu45NTE>

דברי זכרון לאבי (היים אפשטיין) ע"ה מאת הרב זאב נוימן (מתוך חבל נחלתו כרך יד)

חורף תשל"ד. שבנו לרפידים. בצהרי יום הכיפורים יצאנו במסגרת גדוד 79 אל המלחמה, וכעת בתום הקרבות הקשים בהם איבדנו כה רבים מחברינו, ואנו עצמנו יצאנו בניסי ניסים בחסדי השם יתברך מן התופת, שבנו במסגרת גדוד 196 אל מחנה "סופה".

בית-כנסת לא היה במחנה הגדוד ואנו חוצים היינו את הגדר ובאים אל בית-הכנסת של האוגדה.

בעקבות המלחמה ראינו פנים חדשות: מילואימניקים שנקראו חק"ש, היינו חיל קשישים שגויסו כדי לסייע בשמירות ובתפקידי נהגים. כך פגשנו בבית-הכנסת קבוצת מבוגרים, שבגילם יכלו להיות הורינו. צעירים היינו, כבני 19 שחווינו על בשרנו את אימי המלחמה ומאוד שמחנו לפגוש בם. טובה היתה לנו חברת המבוגרים, בעלי הניסיון. אלה הרעיפו עלינו את אהבתם. פעם כשראו שלא היה ברשותי מעיל, טרחו וסידרו לי ממחסן האפסנאות שלהם. בבית-הכנסת נערכו תפילות והחלו לימודים בחברותות.

חבל נחלתו

אחד מאותם מילואימניקים היה חיים אפשטיין. במאמר מוסגר אומר, שלאורך תקופת היכרותנו ויכוח אחד היה בינינו: אני קראתי "מר חיים", ואילו הוא דרש שאקראהו "חיים", כי 'כך כולם קוראים לו'.

שם בבית-הכנסת נתקשרנו בקשרי אהבה. שמחנו להיפגש ולשוחח, אף ללמוד. זמן מה חלף ואנו עברנו למחנה ביר תמדה. המילואימניקים שבו לבתיהם (איני זוכר מה קדם למה) ואז החלה חליפת מכתבים ביני ובין חיים. בכל עת שחשתי שהשמים אינם מאירים לי, פרקתי את מצב רוחי הירוד במכתבים אל חיים והוא היה משיבני, בדרך כלל בגליונות קצרות, מעט המכיל את המרובה. היה זה כמים קרים על נפש עייפה. קמתי ואתעודד. בגליונותיו סיפר לי גם על חייו בקיבוץ ועבודתו שם. כעירוני, עולם זה רחוק היה ממני וחיים פתח בפני צוהר לעולם זה. אך בעיקר חשובים היו לי דברי ניחומיו ועצותיו. באחת מחופשותי אף התארחתי בשבת אצלו. כך הכרתי את המשפחה, ובראש ובראשונה את רעייתו, עיקרה של בית, הגב' יהודית הנהדרה, יאריך ד' ימיה בטוב ושנותיה בנעימים.

משסיימתי את שירותי הסדיר הגעתי ללמוד בישיבת "מרכז הרב". כעבור זמן לא רב הוזמנתי לחתונת בנו, הרב יעקב, אשר עדיין לא הכרתיו. היינו, מוזמן הייתי לחתונה כחבר של חיים, ולא של החתן. רק כעבור זמן, כאשר הרב יעקב סיים את שירותו הצבאי בקבע והגיע ללמוד בישיבה נתיידדנו. אף הכרתי בישיבה את עודד בר-שלום שנשא לאשה את אפרת, בתו של חיים.

חלפו שנים והקשר נשמר. והנה, לצורך רכישת דירה פניתי לבנק טפחות ולצערי נלכדתי ברשת הביורוקרטיה: מסמכים כאלה ואחרים נדרשים, לך ושוב וכדומה. חיים הפנה אותי לידידו בנפש, מר אורי וירצבורגר יבדל"א, מנכ"ל הבנק באותם ימים, וזה טיפל בנו במלוא האהבה. לימים, כאשר ערך מר וירצבורגר את ספרו של אבי-חותנו, "הרפואה במקרא ובתלמוד", בו השקיע בתרגומו, חמש עשרה שנה, זכיתי לסייע בידו בהגהת הספר.

זכה חיים למשפחה ענפה, ההולכת בדרכיו ומקדשת שם שמים במעשיה, בצניעות ובענוה, בשקט ובשלוה. יהי מליץ יושר עליה, על חברי הקיבוץ ועל כל עם ישראל.

דברי פרידה מאבא היקר הרב זאב נוימן זצ"ל הכ"מ מאת הבן, אברהם נוימן

"הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך".

בפסוק זה, מתאר הנביא מיכה את דרישת ה' מאיתנו בשלשה היבטים - עשות משפט, אהבת חסד והצנע לכת.

כך חי אבא את חייו: בחתירה לאמת, בהשקעה עצומה בחסד וכשהכל נעשה בצניעות.

אבא בנה את חייו עם אמא תבדל"א כשעבודת ה' היא במרכז החיים ומהווים את ליבת העשייה, המחשבות והשאיפות.

עבודת ה' היתה נר לרגליו, בהקפדה על תפילות במניין ובזמן, תמיד בהגעה לפני, הוא לא הסכים להצטרף למניין שכבר התחיל...

תמיד עסק בתורה ובתפילות במתינות, התפלל, בירך ולמד כמונה מעות, בשימת לב לכוונת המילים ושמות ה'.

בנוסף לכך אבא הקפיד על התחדשות במצוות, וכמאמר הרמב"ן באגרתו, בקימתו מן הספר התאמץ לקיים כל דבר חדש שהתחדש לו. בקיום המצוות הידר וחופש תוספות, חומרות והידורים והשקיע מאוד.

אבא העריך מאוד טהרה והתאמץ לטבול בכל יום, גם במצבים רפואיים מאתגרים וגם כשנדרשה טרחה מרובה ונסיעה משמעותית. בבית אבא ואמא דאגו לשיפוצים קלים ושדרוגים בהתאם למצוות, למשל, שכיורי הנטילה יהיו מחוץ לשירותים, שתהיה מרפסת לסוכה שאפשר לקיים בה מצות שינה בסוכה ועוד.

אבא עסק הרבה בחינוך, במשך כעשור בתלמודי תורה בירושלים, במשך שנים רבות בהכנה מקיפה לחתנים, בליווי זוגות ובהבאת שלום בית, ובפסיקה בטהרת המשפחה, כל זאת לצד חינוך המשפחה הגרעינית. אבא התאמץ מאד בחינוך הילדים, הן בדוגמא אישית מעוררת השראה והן בשיח עם הבנים והבנות על תורה, ערכים ותובנות לחיים בהזדמנויות שונות. גם כשבגרנו אבא ראה את הזכות בחינוך ילדיו בכל גיל, לתורה ויראת שמיים.

חבל נחלתו

אבא היה מחובר לספרי הקודש בעבודות אהבה, הבית מלא בספרים שעל רובם עבר, האיר ותיקן. כך גם קנה ורכש תמיד כל ספר שביקשנו ללא התחשבות בעלויות, העניק ספרים לחברים, ילדים ונכדים בהזדמנויות שונות, ועבד עם הספרים תמיד. כחלק מהערכה לספרים ולתורה, כינו ההורים את הסלון בבית 'חדר ספרים' ואכן היו בו ספרים הרבה יותר מריהוט...

אבא האמין וחי את מאמר המשנה באבות 'עשה לך רב'. אבא גידל אותנו לאורך השנים לאורם של רבותינו הראי"ה קוק והרצי"ה קוק, לצד גדולי הדור שזכינו לראות בחייהם, הגר"א שפירא, הרב מרדכי אליהו, הרב מן ההר, הרב בכרך, הרב רזן ורבים נוספים. שבתות וחגים תמיד התחילו בזכות לקבל ברכת שבת וחג מהרב שפירא והרב אליהו, בחגים זכינו להקבלת פני רבו - ללכת עם אבא לרבנים לעלייה לרגל. באירועים המשפחתיים זכינו בהשתתפות גדולי הדור שהעניקו את ברכתם למשפחה, וזאת בנוסף לזכות ללכת עם אבא להזמין לשמחה ובכך להתברך בכפליים.

זכינו לגדול בבית של חסד ללא גבולות, נתינה לאנשים הדופקים בדלת לבקשת עזרה בשעות מגוונות ואף בשבתות ובחגים, לאירוח רב, עד שזכינו להיות כמעט 'תחנה מרכזית', ברמה שאבא היה שואל בלילות, רק אם להוציא את התפילין מהסלון, כך שאם ישנו שם אורחים הוא לא יפריע להם בבוקר, בלקיחת התפילין.

אבא חי את ירושלים וקדושתה, לא הבין איך מסוגלים לא לגור בירושלים ליד הישיבה? היה לו חשוב שחתונות הילדים יתקיימו בירושלים, ומעולם לא שקל אופציה של מעבר דירה לבית גדול ומרווח ביישובים, וזאת בגלל שייכותו לקדושת ירושלים.

כ"ירושלמים" לא יוצא לפקוד את הכותל בקביעות, אבל עם אבא זה היה דבר שבשגרה. בחגים ובהזדמנויות שונות הגענו להתפלל בכותל. חלק מההכנות של ההורים ביום חתונת ילדיהם הייתה תפילה בכותל ובקברי אבות לבורא עולם שיזכנו בהשלמת הבניין.

אבא, שירת במלחמת יום הכיפורים בדרום הארץ בסיני, כחובש קרבי בשריון, ובשונה מרבים מחבריו זכה להינצל מהמלחמה, להגיע לישיבת מרכז הרב, ללמוד אצל רבותיו ולקבוע את מקומו בבית המדרש למשך שנים רבות. גם לאחר סיום הלימודים הרציפים בישיבה, זכה לעבור לפני התיבה בשבתות ובחגים ב'פסוקי דזמרא' בקביעות, בדיוקנות ובהתמדה.

שער זכרון

התובנות שאבא לקח מהצלחתו במלחמה, הלכו לשני כיוונים:

- א. הכרת הטוב לה' על הזכות להינצל, להגיע לישיבה, לחיות חיי תורה. להקים עם אמא בית מבורך, ברוך ילדים ונכדים.
- ב. ניצול הזמן. אם ה' השאיר אותי בחיים, עלי לנצל כל דקה, ולשייך כל רגע שאני זוכה לחיות בבריאות, לעבודת ה'.

לאבא היה לב רגיש הרואה בצער הזולת. הוא לקח ללב סיפורים וכאבים של אנשים שהגיעו לשתף אותו וזכו לקבל ממנו הקשבה וייעוץ. כך גם בעשייה המרובה שלו בשותפות עם משפחות הנופלים, עם קשישים, עם אלמנות במשפחה הביולוגית, במשפחת הישיבה ובכלל, וכך גם בדאגתו לילדיו שהתבטאה בשיח, בדרישה לשלומם ובתפילות רבות עבור יוצאי חלציו יום יום.

במסגרת השיח במשפחה אבא השתדל מאוד להקפיד על שמירת הלשון, על ראיית הטוב ולדון לכף זכות.

אבא הרגיש שעשה את 'עסקת חייו' בזוגיות המופלאה שלו עם אמא, בבית שהקימו יחד, בראייתם עין בעין ערכים ואידאולוגיות בחינוך המשפחה ובלימוד התורה המשותף בכל הזדמנות. אבא לא הפסיק להוקיר את אמא על הצעידה יחד "בארץ לא זרועה" באתגרי החיים, כשהוא קורא עליה לעיתים את דברי רבי עקיבא על רעייתו רחל: "שלי ושלכם - שלה הוא". גם אנו כילדים, הערכנו את הזוגיות הערכית של ההורים שגידלה אותנו.

בשבת שהייתה בתוך השבעה, קראו את הפטרת ראש חודש 'השמיים כסאי'. הנביא ישעיה מנבא בה נבואת נחמה לעם ישראל עם הפסוק הבא: "כאיש אשר אימו תנחמנו, כן אנוכי אנחמכם ובירושלים תנוחמו". הנביא מביא לנו את דבר ה' הבא לנחמנו כאם המנחמת בן, ומחבר בין נחמה פרטית לנחמה כללית. גם אנו כמשפחה, לצד הכאב העמוק על הפרידה מאבא, מתנחמים בתרומה שלו ללימוד תורה משמעותי בעם ישראל, ובחסד הגדול שעשה.

לצד שמחתו הגדולה מהגאולה ועיסוקו בתורה הגואלת, הוא כאב מאוד את הפינוי מגוש קטיף ואת המלחמה הנוכחית, מלחמת חרבות ברזל. אנו מתפללים שאבא מעתיר עלינו משמיים שנזכה להשלמת גאולת ישראל ברחמים.

בימי השבעה זכינו שגדשו את הבית המוני מנחמים, שבאו לנחם, להיפרד, לספר ולשתף על דמותו של אבא שנגעה בלבבות רבים. לא הופתענו מהעזרה והחסד של

חבל נחלתו

אבא, כן התחדש לנו העומק והעוצמה של עשייתו של אבא על האחרים. כמה טוב ומסירות הוא העניק לאנשים וכמה זה היה עבורם משמעותי.

במשך שנים רבות במוצאי שבתות לאחר סיום ההבדלה התיישבנו עם אבא ואמא לשירי מוצאי שבת יחד, "המבדיל בין קודש לחול" ו"אמר ה' ליעקב", לצד שירי הראי"ה קוק "ישמח ליבי" ושיר האמונה – "לעד חיה".

נחתום בדברי הראי"ה מתוך שירו – "ישמח ליבי" – זמר למוצאי שבת:

"וניחומים יימלאו כליות, וששון ידשן עצמותי, ומציון תבואנה תנחומותי, כי יהפך לשחר ערבי, ואלוהי אבי לי יביא את אליהו הנביא..."

בתפילה לה' שינחמנו ויזכנו בנחמת ציון וביאת הגואל.

דברים אלו נכתבים לקראת ימי השלושים של אבא הכ"מ, לעסוק מעט בזכרו הגדול, בעשייתו ובזכויותיו הרבות.

על חכמים נאמר ש"דבריהם הם זיכרון", גם אבא זוכה שתורה רבה שעמל להנגישה במקצועיות וביראת שמיים מרובה תילמד בבתי המדרש אצל רבים. ואסיים בנימה אישית, אבא היקר תודה על הזכות לגדול במחיצתך ולאורך.

המשנה במסכת בבא מציעא העוסקת באדם המוצא אבידת אביו ואבידת רבו, פוסקת שהשבת אבידת רבו קודמת, כיוון שאביו מביאו לחיי עולם הזה. אנו זכינו לאבא רוחני וערכי שדאג לנו הן לגשמיות והן לרוחניות ובהכרח מביאנו גם לחיי עולם הבא.

תנצב"ה

סיפור התפילין בהתונת משה

מספר הבן משה:

ביום החתונה שלי, ההורים הביאו לאולם את חפצי מביתם במונית. התפילין שלי נשכחו בתא מטען של המונית.

הורי עשו הרבה טלפונים כדי לחפש את זהות הנהג אך ללא הועיל, המונית היתה מונית אקראית שנתפסה ברחוב (נהג שאינו מישראל).

בנוסף הורי התפללו הרבה למציאת התפילין ובינתיים המאמצים לא נשאו פרי.

לאחר כשבוע וחצי מהחתונה, אשתי ואני עושים שבת בדירה ששכרנו.

כליל שבת אני מתעורר מחלום מוזר:

אני רואה את החופה שלנו ממבט על, רואה אותי ואת אשתי בבגדי חתן וכלה ושומע רטט חזק של צלצול פלאפון.

לא ייחסתי לזה חשיבות וחזרתי לישון.

בהמשך הלילה התעוררתי עוד פעמיים מאותו חלום בדיוק.

לאחר הפעם השלישית הייתי נסער ולא הצלחתי להירדם, חשבתי מה זה יכול להגיד ופתאום נפל עלי הפתרון, על תיק התפילין יש את מספר הפלאפון שלי, אבל בזמן החופה הפלאפון לא היה עלי, הוא היה בחדר ייחוד. וכנראה בזמן הזה נהג המונית מצא את התפילין אבל אף אחד לא ענה לו.

מה זה אומר?

שהאוצר מתחת לגשר! שאם אחזור ביומן השיחות של הפלאפון שלי לזמן החופה יכול להיות שאמצא את זהות הנהג.

חיכינו במתח לצאת השבת ומיד בצאת השבת גלגלנו בפלאפון ומצאנו בזמן החופה מספר לא מזוהה, התקשרתי אליו וכמובן שזה היה נהג המונית שמצא את התפילין.

נסענו מיד לירושלים לתחנת המוניות לקבל את התפילין ומשם מיד נסענו לבית ההורים לשמח אותם שמצאנו.

דברים לזכר זאב מאחותו גברת שרה לוי (הכהן)

אחי היקר זאב ז"ל נולד בהרצליה.
בן בכור להוריו ונכד ראשון משני הצדדים. היה בבת עינים של כל המשפחה.
כבר בהיותו קטן הבחינו כולם שמדובר בילד מיוחד.
מידי יום עם סיום הלימודים בבית ספר היסודי בר אילן מיהר למכולת של המשפחה לעזור לאביו.
הקונים התפלאו מאוד כיצד ילד צעיר כ"כ במקום לבלות עם חבריו עוזר בפרנסת המשפחה.
בהיותו ילד אהב לשחק כדורגל עם ילדי השכונה. אף היה חבר במקהלת הילדים של בית הכנסת הגדול בהרצליה. בבגרותו נהנה מאוד לשמוע קטעי חזנות.
עם סיום לימודיו בהצלחה בבית הספר היסודי עבר ללמוד בישיבת נחלים שם השתדל מאוד להצליח בלימודים כדי להצדיק את ההשקעה הכספית המרובה שהוריו השקיעו בו.
לאחר ישיבת נחלים התגייס לצבא כחובש גדודי.
בהיותו בסדיר נלחם במלחמת יום כיפור. מאורעות ונוראות המלחמה הקשים נשארו בו עד ליומו האחרון.
היה איש משפחה אוהב ודואג במיוחד לסבתות ולדודים שאותם דאג לבקר בימי חג ומועד.
השאיר אחריו מורשת נכבדה.
ביתו היה כביתו של אברהם אבינו, מכניס אורחים וגומל חסדים.
כל היום היה במירוץ אחרי אספת מצוות, ברכות וענית אמן. ביחד עם אשתו שושי היקרה והצדיקה.
בטוחה אני כי בזכות כל המצוות והברכות עלה למקום שכולנו טוב, מקום ששמור לאנשים מיוחדים כמוהו.
תהייה מליץ יושר למשפחתך ולכל עם ישראל. שנזכה כולנו לביאת משיח צדקנו ולתחית המתים במהרה.

דברים לזכר זאב מגיסו אליהו לוי (הכהן)

הצבי ישראל הרב זאב!
כיצד נכיל את החלל שהותרת
בלכתך מאתנו?
איש תם וישר!
צדיק וענו!
בעל, אבא, סבא, סבא רבה!
השארת אותנו יתומים וחסרים,
דמות למופת ולחיקוי.
עם הליכות של יושרה ענווה
צדיקות ומוסריות!
ובמה נתנחם ונרגע?
השארת חלל גדול וענק,
הרי אתה כל כך חסר
למשפחה למעגלים הקרובים
והרחוקים שינקו מחכמתך,
תבונתך ומדרכך.
זה חלל גדול בליבינו ובנשמתנו!
נחמתינו היחידה שמשתיקה ומרגיעה
אותנו היא – שנשמתך הטהורה נהנית
מזיו השכינה תחת כסא הכבוד!
לעולם תשאר חקוק בתודעתנו
וזכרך יהיה מבורך בקרבנו כדמות
הראויה לחיקוי ולהערצה.
שנזכה ללכת בדרכך – במידות ובהליכות.
ת.נ.צ.ב.ה.
גיסך – המוקיר והמעריך
אליהו לוי (הכהן)

דברי זכרון מחיים לוי (כהן) - בנה הבכור של אחותו של זאב

דוד זאב היקר.
ממש מתקשים להאמין.
דוד זאב. או 'דוד זאבי', כפי שנקרא אצלנו,
נתן משמעות חדשה למושג דוד.
כל הזמן מתעניין בשלומנו ובשלום ילדינו (ונכדינו)
לפני החתונה מזמין לשבת וברכה מהרב מרדכי אליהו.
אחרי החתונה כשנולד הושעיה בננו הבכור ורינה הייתה צריכה מקום ל-2 לילות
בירושלים למשך שנה.
לא הייתה בכלל שאלה... ישנים אצל דוד זאבי ודודה שושי.
וכך מעגלי החיים מתקדמים והדוד והדודה לא מפספסים אף שמחה.
ברית ב"שדמות" - מגיעים.
חלאקה ליהודה, ברית למתתיהו במעלות?
מגיעים! מה השאלה בכלל.
ואיך? כמובן באוטובוס.
זכינו לקבל ברכות (וספרים) לרוב בכל שמחה.
זכינו להרגשה כ"כ נוחה שכבר נהייתה מסורת להגיע אלינו כל קיץ לשבוע.
ואז הבית נהיה מוקד לעלייה לרגל.
אין מי שלא מכיר את דוד זאב.
בבית הכנסת, במקווה או בטיולים.
נתגעגע לסיפורי המלחמה, לסיפורי הצדיקים שזכה להכירם באופן אישי.
אבל הכי נתגעגע לחום שקרן ממנו ובאהבה שהפיץ לכל אחד מבני משפחתו עד
לאחרון נכדנו ששמחו בו כל פעם שהגיע ונהנו למשך בזקנו.
יהי זכרו ברוך.

דברי זכרון של בן אחותו של זאב - מתי לוי (הכהן)

דוד זאבי היקר.

כיצד ניתן לכתוב על דוד אהוב שלפתע הלך לבלתי שוב?

בכל פעם שמגיעים לירושלים,

זיכרונות רבים מהילדות עולים וצפים על השבתות והחגים שבילינו יחד.

לדאבוני, לא זכיתי לחוות רבות ממך בשנים האחרונות.

באזכרה האחרונה בהרצליה לראשונה לא ראיתי אותך שם, ששאלנו לסיבה, דודה שושי סיפרה לנו שאתה לא חש בטוב.

אמרתי לעצמי, אם דוד זאבי שתמיד הגיע בכל שנה ובכל מזג האוויר לא הגיע כנראה שזה באמת חריג וזה הדליק לי נורה חשודה.

ביום שישי האחרון, היינו אני ואלומה בירושלים, לאחר שלא הצלחנו לתפוס אתכם טלפונית, החלטנו לנסות בכל מקרה לקפוץ ולנסות לבקר אותך.

כשהגענו לא הייתם בבית.

ממש לפני שיצאנו מהחניה שמחנו לראות אתכם.

בשעות האחרונות שלי איתך למדתי ממך רבות.

ראיתי את המאמץ הרב שעשית בכדי לנסות לנשק את המזוזה, וכמה מאמצים רבים השקעת לצורך נטילת הידיים וברכת 'אשר יצר' בכוונה עצומה.

אלו שני הנהגות קטנות שהחלטתי בליבי בלי נדר להתחזק לעילוי נשמתך.

מאז בכל פעם שאני מברך אני נזכר בדמותך מתכופפת על הכיור ומברך.

נוח בשלום על משכבך, שמור מלמעלה על דודה שושי היקרה הילדים, אימי וכל המשפחה המורחבת.

כלב דואב וכואב

דברי זכרון של בן אחותו של זאב - נתנאל לוי (הכהן)

תמיד מגיע עם החיוך הסקרנות והאכפתיות שלו על חיי האישיים.
דוד שאני כל כך מעריך.
הקים שבט גדול ברוך ה' בלי עין הרע, והיה איש עסוק. אבל תמיד מצא זמן
להתקשר מידי פעם לשאול לשלומי. להזמין אותי ואת משפחתי לשבת.
למדתי ממנו על ערך המשפחה.
גם כשאין זמן ואתה עסוק בחיך – משפחה מעל הכול. צריך לעשות מאמצים
להגיע ולשמוח בשמחת המשפחה.
יש לי עוד עבודה ארוכה ליישם את זה על עצמי, אבל לא אשכח את זה לעולם.
תודה על מי שהיית,
נוח על משכבך בשלום.

דברי זכרון של בן אחותו של זאב - מעוז לוי (הכהן)

דוד זאבי היקר
הזכרון הכי גדול שלי ממך זה הרצינות הבלתי פוסקת בכל תחום, כל דבר שעשית
היית עושה בצורה הכי טובה והכי רצינית שיש. חיית חיים מלאי אמונה ולנו נשאר רק
ללמוד ממך ומדרך החיים שלך.
תודה רבה על כל הפינוקים והתמיכה בי בזמן שאני גר בירושלים, כ"כ מצטער
שלא הגעתי מספיק למרות שידעתי שאני יכול לבוא אליכם לארוחה כל זמן שרק
ארצה.
שמח שיצא לי ללוות אותך בימים והרגעים האחרונים שלך.
אוהב תמיד
מעוז (האחיין שלך)

דברי יהיעם ששון המ"פ לפטירתו של זאב נוימן

למרות שבימים אלה אנו מלווים למנוחות כמעט בכל יום, לוחמים שנפלו בקרב, הידיעה על מותו של זאב הכתה אותי בתדהמה ובעוצמה גדולה.

זאב טוב הלב, החייכן, מלא רוח נתינה ואהבת הזולת, היה החובש הפלוגתי בפלוגה י' עליה פיקדתי במלחמת יום הכיפורים.

זאב לחם באומץ לב תחת אש, חילץ ופינה פצועים. לאחר שהפלוגה נפגעה והתפצלה, פגשתי אותו בתאג"ד בחצר המוות באזור הצליחה ממערב לתעלה, כאשר השטח היה מוכה אש תופת.

הדרכים נפרדו, ונפגשנו שוב כאשר הקפיד לבקר חובש נוסף של הפלוגה שנפגע קשות והיה מאושפז חסר הכרה בבית לווינשטיין.

ומאז באזכרות לגלעד דשא ולמג"ד מוני, במפגשים הפלוגתיים והגדודיים ובהתכתבות כמעט רצופה.

זאב יקירי – כתבתי לו.

והוא תמיד כתב: מפקדי האהוב.

איש ישר שהטוב נשקף מעיניו היפות.

דמות של ביחד, של אהבה ופשרה.

תמיד דאג לשלום יקירי ושלח ברכות החלמה מרגשות לנכדתי תהל אור.

לפני עוד שלושה שבועות שלחתי לו איחולי החלמה בהודעת וואטספ והוא השיב בשלושה לבבות אדומים.

התרגשתי ונשאתי תפילה לשלומי.

שלושום, בשעה 21:00 ראיתי את מודעת האבל ותוך דקות הייתי בנסיעה לבית העלמין בהרצליה.

הרגשתי חובה מוסרית עליונה להיות שם ולהביע את תנחומי לשושי רעייתו.

המון רב של אוהביו ומוקירי דרכו באו לחלוק לו כבוד אחרון.

ראיתי רס"ן במילואים שאוחז זר - שאלתי אותו בשם מי הזר והוא ענה בשקט - יחידת המילואים של הבן.

בשקט, כמעט בלחש אמר לי מאיזו יחידה מובחרת של צה"ל.

התפוח נפל קרוב מאד לעץ המופלא.

חבל נחלתו

התמלאתי בגאווה וחלפה בי המחשבה - איזו משפחה מדהימה זאב גידל וכמה נחת הוא נושא עמו למרום,
זאב יקירי, שמור עלינו ממרומים, השומרים עלינו עלי אדמות מאד מתקשים.
אוהב אותך וכואב את מותך.

דברים לפטירתו של זאב נוימן חברי עפר דרורי

זאב הכין לו לעולם הבא עולם של אמונה ותורה, של הוראה, של חברות ושל משפחה. בדרכו חיבר עולמות רחוקים והכל בנועם הליכות.

הרב זאב נוימן או "החובש זאב" כפי שקראנו לו בפלוגה, הלך לבית עולמו. דודי יהודה נוימן מקיבוץ עין צורים שמאוד אהבתי אותו, בעת ההספד על אבי יוסף דרורי אמר: כאשר אדם נפטר אנו אומרים "הלך לבית עולמו" והשאלה הנשאלת האם יש שם כל כך הרבה עולמות שכל אחד הולך לעולם שלו? אלא כל אחד הולך לעולם שהכין לו בימי חייו, זאב הכין לו עולם של אמונה ותורה, של הוראה, של חברות ושל משפחה. בדרכו חיבר עולמות רחוקים והכל בנועם הליכות. אצלנו בפלוגה היה "החובש הפלוגתי" גם שנים אחרי המלחמה ההיא. מלחמת יום הכיפורים נחרטה בליבו והוא לא החמיץ שום אירוע של הפלוגה, הגדוד או החטיבה.

זאב קשר קשרים חדשים עם אנשים שלא הכיר רק בגלל מכנה משותף אחד, ההשתתפות במלחמת יום הכיפורים. היתה לו סבלנות לשמוע את סיפוריהם של אחרים ולהתחבר אליהם רגשית. זאב מצא מסילות לליבם של חברים לגדוד וקיים שיעור פרשת שבוע כל יום ששי בזום. פעם סיפר לי כמה הוא נהנה להעביר את השיעור ולקרר את החברים, לעולם שאולי היה רחוק מהם. היו לנו שיחות על הקורה בתקופה של הסערה הפוליטית שהיתה במדינה שלפני המלחמה, על ההשלכות שלה גם בקבוצת הווצאפ הגדודית. כאב לו שאנשים לא נשמרים בלשונם בקבוצה שיוחדה לזיכרונות ולפעילות של גדוד ולא לפוליטיקה, אבל הוא נשאר מאופק ושמר את רגשותיו לעצמו.

אצל זאב המשפחה היתה במרכז, זאב ושושי אשתו הרבו לבקר את הילדים וגם בהיותם ללא רכב משלהם לא התעצלו ונסעו לכל מקום באוטובוס מבלי "לעשות עניין" מהצדדים הטכניים, העיקר להיות ביחד עם הילדים והנכדים.

שער זכרון

לאישיותו החיובית והיסודית של זאב נחשפתי בעת שכתבתי את ספרי הראשון על הפלוגה שנקרא "פלוגה י' בסופה". במהלך איסוף החומרים פניתי לזאב כמו לשאר החיילים בפלוגה כדי שיכתוב את האירועים כפי שהוא זוכר. לקח לי זמן רב ולא מעט שכנועים כדי שיכתוב את חלקו במלחמה. רק לאחר שנים הבנתי שעיקר הקושי לאנשים היתה ההזכרות באירועים קשים והעלאתם על הכתב. בסופו של דבר ואחרי הרבה "נדנודים" הצלחתי וקבלתי בדואר מעטפה עבה עם הרבה עמודים. הרגשתי שזכיתי בכך שלא הרפיתי. בכתב יד יפה ובדיוק רב תיאר זאב את חלקו במלחמה. כל עדותו נכנסה ללא השמטה לספר. לאחר פרסום הספר שאל אותי זאב בעדינות אם יש בכוונתי להוציא מהדורה נוספת לספר וכאשר ציינתי בפניו שכן, הוא הכין לי מיזמתו תיק עב כרס ובו הגהות שביצע על הספר. אז גם התברר לי שזה אחד מהמקצועות בהם היה זאב מומחה, מגיה ספרים. תיקנתי כמובן את כל הספר, תיקון לתיקון עפ"י הנחיותיו, דבר שכמובן שיפר את הספר מאוד.

לטקסים בלטרון היינו ברוב המקרים נוסעים ביחד. זאב עם שושי אשתו. בדרך הכרתי פן נוסף אצלו, זאב היה רב ומורה הלכה ולא פעם בנסיעות קיבל שאלות בטלפון שהתשובה עליהן לא אפשרה דיחוי. זאב בסבלנות חידד את השאלה ונתן תשובה קצר ועניינית תוך שהוא משאיר את בן זוגו עם ידע ברור כיצד עליו לנהוג. הפתיחות של השואלים אליו והיחס האישי של זאב לשואלים (שלא ידעתי כמובן מי הם) היו מרשימים.

הסוף היה מהיר. זאב עדכן אותי בכאבים ובבעיה שנוצרה ברגל, באבחון המהיר ובטיפול הראשון שהספיק לקבל. מאז היינו בקשר רק בכתובה שלא תמיד היה לזאב הכח לענות ושושי הגיבה במקומו. הפטירה היתה פתאומית ומהירה ומאידך יתכן שהקב"ה חסך ממנו ייסורים. מי יודע. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

דברי זכרון מר' רחמים אטדגי

לקראת חתונתי זכיתי להיות מהתלמידים שהרב זאב נוימן הדריך. אני זוכר: שהוא אמר לי שאם הוא מלמד אותי צריך להיות מוכן להדרכה אינטנסיבית יום יומית.

ואכן כל יום הגעתי לביתו וישבנו בין שעה לשעה וחצי שהוא פינה מזמנו העמוס. שולחנו היה מלא בצילומים של כתבי יד מלאים בציונים שונים שכתב בכתב יד קטן ומסודר.

הלימוד היה בע"פ לא צמוד לספר מסוים אבל היה יסודי מאוד' לא פסח על אף

חבל נחלתו

פרט והכל ביראת שמים גדולה. הוא ממש הרגיש עבודת קודש בהדרכות האלו וכנראה כמו כל דבר שעשה זה נעשה בחריצות ביסודיות ועם תחושת שליחות. בכל מה שקשור במראות הוא הזהיר אותי כמה וכמה פעמים לא להקל בהם ראש וכל ספק הכי קטן לשאול, אפילו אם זה ידרוש ממני נסיעות והשקעה של זמן בחיפוש אחרי רב שהתמחה בשאלות אלו. לפעמים כשהוא עצמו לא היה בטוח בקביעת המראה היה שולח אותי לשאול את הרב אליהו זצ"ל. לאחר החתונה התארחנו אצלו לסעודת שבת ומעבר להכנסת האורחים ולמאור הפנים לה זכינו מהרב ומהרבנית שתחיה ראינו בזה חלק מההדרכה, ועוד שיעור של איך צריך להראות שולחן שבת בבית של תורה. היחס לאשה ולילדים ונעם השבת בסעודה גם במשפחה גדולה עם ילדים קטנים. ידעתי שהרב לימד והכין הרבה חתנים. באחד מימי החנוכה אירגן הרב מעין פגישה של כל החתנים ונשותיהם והתברר לי שיש בחורים שהרב בקשר איתם מעל עשר שנים ויותר אחרי החתונה. החפץ חיים כותב בספרו אהבת חסד כי יש חסד בדיבור שעושה פירות לא רק עם האדם אלא גם עם בניו ובניו של אותו אדם. אני מאמין ומרגיש שלרב יש ויהיה חלק נכבד בבנין ביתי לדורות. יהיה רצון שחסדו זה פועלו ומסירות נפשו על טהרת וקדושת בית ישראל מליץ יושר לו לזרעו ולעם ישראל אמן.

הספדים

דברי הרה"ג יעקב שפירא שליט"א ראש ישיבת מרכז הרב בירושלים

אחד ומיוחד מהחבורה רבי זאב, מי פילל ומי מילל בחטף כזה, וינועו אמות הסיפים מקול הקורא, לא נתן לנו הקב"ה מספיק זמן להתפלל, כמה הכרת הטוב יש לנו לך רבי זאב, איזה זיכוי הרבים הבאת לעולם. הטביע חותם של אמת ואמונה בכל מה שיצא מתחת ידו, כתבים של הרב זצ"ל ובנו הרצי"ה זצ"ל וכל דברי התורה של תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם.

אולי כולם שוכחים אבל גיבור גדול היית, מאז מלחמת יום הכיפורים כמה נפשות הצלת, איזה ניסים ונפלאות סיפרת לנו, גיבור בתורה. למה נקראים שמם סופרים?

שער זכרון

שספרו כל האותיות שבתורה. כל מעשיך מעשים זכים כבדולח, בתכלית הדקדוק, כי היית איש של אמת צרופה, בלי לסלף כלשהו. עבדת בצדק ובאמונה לפי הקצב שצריך להיות באמת, כדי לא להוציא שום דבר לא מתוקן מתחת ידך.

שואלים אדם לעתיד לבוא אם נשאת ונתת באמונה, האם קבעת עיתים לתורה והאם ציפית לישועה? אתה לימדת אותנו פירוש נוסף בחז"ל: נשאת ונתת באמונה כפשוטה אבל גם הקביעות עיתים היתה באמונה וגם הציפיה לישועה היתה באמונה.

כל רבותינו סמכו עליך רב זאב, כמה אהבו אותך, כמה אבי מורי דיבר בשבחך, כמה סמך עליך הרב אליהו שכל כך התייעצת אתו, הוא שלח אליך להתייעץ בכל התהלכות של החיים. איזה תפילה זיכית אותנו, דור שלם של פסוקי דזמרה, זמיר עריצים. מי שהציץ לפעמים בסידור של רב זאב ראה כמה כוונות וציוני דרך היה לו על כל מיני מילות בתפילה. הוא העלה את כולנו מפסוקי דזמרה לעול מלכות שמים.

כששמענו אותך ראינו את הקולות, ועכשיו מלווים אותך לבית עולמך. אותו עולם שבנית בעשר אצבעות ובוודאי יקבלו את פניך במרומים כל רבותיך, אלה שדבקת בהם בחיך ואלה שזכית שכל תורתם בזכותך המלאה. הפכת מספדי למחול לי, בזמן ההספד כל אחד שנוגע בספרים, הוא יבקש מחילה, אנשים לא הכירו אותך באמת, התחבאת מאחורי האותיות, האם מישהו זכה לראות הקדמה שכתבת עם הפנינים מתחת ידך?

הרב זאב, תהיה מליץ יושר, בראש ובראשונה על רעייתך ששלנו ושלכם, שלה הוא. רעייתך המסורה, איך שהיא דאגה והתפללה, נתנה שלא יפריעו לך בעבודת הקודש שלך, דאגה ביחד עם כל הילדים לשלומך הטוב. תהיה מליץ יושר על כל משפחת בית ישראל.

הספד הרב שמואל אליהו, רב העיר צפת

כל כך הרבה מעשים טובים, אני יכול להעיד על מה שאני מכיר. לפני עשרות שנים עבדתי יחד אתו להוציא את הספר דרכי טהרה, הוא דקדק כל פסק הלכה, ובכל דבר. בזכותו יצא הספר במהדורה אחת בלמעלה מ-100 אלף עותקים, ואחר כך במהדורות נוספות בשפות שונות, זכויות שמתווספות, הלך לפניך צדקך, מי יכול לספור את הזכויות האלה. מרוב הדיוק שהזכיר הרב יעקב שפירא, אבא ע"ה היה סומך עליו: "לכו אליו, מה שהרב זאב יגידו לכם, תעשו".

גם בשלום בית והדרכת חתנים. אבא היה מאוד זהיר ולא היה סומך על כל אחד אבל על הרב זאב הוא סמך, ידע שהוא ירא השם, זהיר. הזכויות האלה בשלום בית

בין בני זוג, מי יודע לתאר כמה מצוות ודורות נבנים מזה, לא יכול להספר, וגם אם ספרת, מחר זה הולך וצומח, כל כך הרבה זכויות הרב זאב עשה וממשיך לעשות.

הספד הרב יהושע מגנס, מבכירי רבני מרכז הרב

איזו דמות היתה לך הרב זאב, דמות מאירת פנים גם מאירת דרך, כל כך דקדקת ודייקת בכל הדברים בקדושה, בחיים האישיים לא ויתרת לעצמך שום דבר. מה עם פסוקי דזמרה כל שבת וכל חג? מי יתחיל את התפילה שלנו בלעדיך עם היראת שמים כמו שאתה עשית. הדיוקים שלך בכל מה שעשית בחייך הפרטים, הכול היה מתוך דקדוק של אדם קפדן, מידות טובות, מאירות פנים היו לך.

כשבאת לישיבה דבקת במורנו ורבינו הרב צבי יהודה, הוא החזיר לך ומילא את ידיך ואתה דבקת בו עוד ועוד. היית האוצר של הכתבים שלו ושל מרן הרב זצ"ל בדקדוק וראייה גדולה של קודש. מי יכול להפיץ את תורת מרן הרב זצ"ל? בטוחים שיקבלו אותך בסבר פנים יפות, אנו נשארו יתומים.

בישיבה היו אומרים שהרב זאב נוימן הוא 'מתיר' להוציא ספר. בלעדיו אי אפשר להוציא ספרים, רק הוא מתיר.

הספד הרב יצחק יעקובוביץ רב מועצה אזורית דרום השרון

מתוך שבמתוקים עם חיוך מתוק, מורם ורבים של דיינים, רבנים, מחנכים ובעלי בתים נפלאים, כולם מתוך הא-ב של תלמוד תורה מורשה. זכיתי שלימדת את בני. המתיקות והחן והחסד של מהלך של שנים של טיפות, הסתכלות, ראייה מרחוק והמחמאה גם שבמהלכם של החיים יש התפתחות בלתי צפויה, ידע למצוא את הדרך, זה היה הרב זאב.

תמהתי למה צריך להביא אותו להרצליה לקבורה, הוא יוכל שנים בן ירושלים! ונזכרתי מה שסיפר לי כחברותא בישיבה: אני בן הרצליה ולאבא היתה חנות מכולת, זאב היה בא כילד לחנות המכולת לעשות את החשבונות, דוגמא למופת לילד שגדל במדינת ישראל.

הספד הרה"ג שלמה אבינר

נשיא ישיבת עטרת כהנים

הרב זאב נוימן היה העורך הגדול של כתבי הרב קוק וכתבי הרב צבי יהודה, שזה היה כל תוכן חייו, שום דבר בחיים לא עניין אותו מלבד זה, עבודה קשה מפרכת, קשה, עמוקה, במסירות נפש גדולה מאוד. אשרי אדם שזה כל תוכן החיים שלו ועבודתו בירה עמוקה נפלאה.

אפשר לדבר על המעלות האישיות שלו, עניו, צדיק וצנוע. אני זוכר אותו היטב. עבדתי אתו שנים על גבי שנים, אפשר לראות למשל שיחות הרצי"ה על פרשת השבוע שכתוב בסוף שהוא העורך את הספרים האלו, אני כתבתי אבל הוא ערך. היה לו סיעתא דשמיא עצומה בעריכה, הקב"ה היה שבע רצון ממנו ועזר לו, סיעה לו בעבודת קודש הזו.

עלה למרומים, מחכים לו שם מרן הרב קוק ורבינו הרצי"ה לומר לו ישר כוח ותודה רבה. אמנם עלה למרומים אבל כל הדברים שעשה יש לזה ערך לדורות, תהיה נפשו צורה בצרור החיים עם כל הצדיקים.

דברי זכרון מן הרב שלום וסרטייל

לדמותו של רבי זאב נוימן זצ"ל

רבן יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו: צאו וראו איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם. רבי אליעזר אומר: עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב... רבי אלעזר אומר, לב טוב. כולן חברו יחדיו ברבי זאב זצ"ל. אבד לנו בחטף חבר טוב, אבד לנו שכן טוב, בעל לב טוב ועין טובה. ביותר התבלטה בו העין הטובה. לרבי זאב ע"ה היתה לאורך כל חייו, לא סתם עין טובה, אלא עין טובה, חדה ומאירת פנים.

עין טובה וחדה ומאירת פנים שבלטה עוד במלחמת יום כיפור, בה ידע כחובש קרבי, להבחין בחדות בין פצוע לפצוע, לתת מזור בעין טובה ובהארת פנים לכל אחד מבני החבורה שנזקק לו, חבורה אותם ליווה עד שנתו האחרונה. באותה עין טובה יזם לא מזמן במהלך טיול עימם, להפתיע זוג מבוגר מבני החבורה ולחתנם כדת וכדין, בעין טובה ובהארת פנים. לא רק נחמד למטה ואהוב למעלה, אלא גם אהוב וגם אוהב למטה.

חבל נחלתו

עין טובה וחדה ומאירת פנים, כשלימד תינוקות של בית רבן בתלמוד-תורה מורשה, וידע להבחין בחדות נבכי ליבו של כל תלמיד, ובעין טובה ידע להאיר לו פנים. אשרינו שילדינו זכו לשמוע מתורתו וליהנות ממאור פניו.

עין טובה וחדה ומאירת פנים, כשליח ציבור בישיבת מרכז-הרב, שליח ציבור לפסוקי דזמרה. ידע הוא גם ידע, את דעת הגר"א שאמירת פסוקי דזמרה היא דאורייתא אשר נלמדת מהפסוק בדברים, 'הוא תהלתך והוא אלקיך'. איזו הכנה נפלאה היתה בכל אותן שנים לתלמידי הישיבה ורבותיה בתפילתם, הכנה לקריאת-שמע וברכותיה ולתפילת העמידה שהלכה ואיננה עוד.

עין טובה וחדה ומאירת פנים בהגהת ספרים. עין טובה, כי ביקש שלא תצא חלילה תקלה מתחת ידו. חדה, עיני נץ היו לו ביכולתו לאתר על נקלה כל שגיאה ולו הקלה שבקלות, כאלה שרבים וטובים לא היו כלל שתים לבם על עצם קיומה, והתפלאו כשהיפנה את תשומת ליבם אליה. ומאור פנים, לא כמוצא שלל רב המגלה קלונו של הכותב, אלא מתוך שמחה עם הכותב, שיזכה עתה להוציא דבר נקי מתחת ידיו.

עין טובה וחדה ומאירת פנים אותה קלט משכבר הימים, מרן הרב מרדכי אליוו זצוק"ל, ואשר על כן כבדו בהגהה ובעריכת ספרו הנעלה והמורחב דרכי טהרה השלם, שאמו"ר זצ"ל זכה להגיה ולערוך את מהדורתו הראשונה והקצרה. ידע הרב על מי ראוי נכון לסמוך.

עין טובה וחדה ומאירת פנים, שבזכותה ובשל היותו תלמיד-חכם ובעל מידות תרומיות, ניתנה לו הזכות הנדירה להגיה ולהוציא לאור מכתבי ואגרות מרן הראי"ה זצ"ל.

עין טובה וחדה ומאירת פנים בלימוד חתנים רבים. עין טובה בחיזוק זוגיות חתנים וכלות רבים וטובים לקראת הקמת ביתם בישראל, וגם לאחר מכן. עין חדה, בהבנה כיצד ראוי ונכון ללמד כל חתן וחתן באשר הוא שם. ללמד מתוך הארת פנים, מסירות והתמדה. הארת פנים שהבטיחה את קבלת דרכי הטהרה בדרכי נעם ובנתיבות שלום, נתיבות שלום בית.

עין טובה וחדה ומאירת פנים כלפי הוריו ע"ה, שכיבדם גם אחרי מותם בבחירת מקום קבורתו, בהרצליה, כדי שיפקדו צאצאיו גם את קבריהם, למרות שהוא וביתו תלח"ט הינם בני העיר ירושלים קרוב ליוכל שנים. עם אותה עין טובה ומאור פנים זכה עם נ"ב להקים משפחה לתפארת ההולכים בדרכו וכשם שלחם במלחמת יו"כ, אף בניו וחתנו שבו משדה הקרב, ללוותו בדרכו למנוחת עולמים.

תנצב"ה

מכתב שהובא לבית הרב זאב יומיים לפני שנלב"ע ע"י הרב משה הררי ורעייתו:

בס"ד כ"ה שבט תשפ"ד

לרב החשוב רבי זאב, ורעייתו היקרים!

מברכים אנו אתכם מעומקא דליבא, בבריאות איתנה ונהורא מעליא שהקדושה
והשמחה תמשיך להיות בביתכם תמיד!
זוכרים אנו אתכם כל הזמן, ומתפללים לרפואה שלימה לבשורות טובות וישועות
גדולות!!!

משה ועפרה הררי

ואותך, רבי זאב, זוכר אותך מאד לטובה, ומוקירך מאוד, לפחות על שני דברים
גדולים שעשית עמדי.

א. כשבאתי בתור סטודנט, בפעם הראשונה כדי ללמוד קצת בישיבה, שאלתי אם
יש פה מישהו שלמד בישיבת נחלים. ואז היית אתה שקבלת את פני, ודאגת לי
להכנסת אורחים במאור פנים, ולחברותא.

ב. ביום חתונתי (א' בניסן), כשגרתם מול הישיבה, למדתי בביתכם עם חברותא,
ולאחר מכן נחתי בביתכם. ואתה אמרת לחמותי, מלכה אלבה, שלא יבקשו ממני
לעזור בסידור בית המדרש לחתונה, כדי שאגיע רגוע לחתונה.

עזרתך בשני הדברים הללו עזרה לי לסלול את דרכי בלימוד התורה – עד היום.

זכויות רבות לך!!!

ודבר נוסף אוסיף, לאחר שנפגשתי עם אשתי עפרה כמה חודשים, ולא הצלחתי
להחליט אם זו אכן אשתי, שוחחתי עם אשתך בטלפון, ושאלתיה על מידת הצדקות
של עפרה. ובשיחה זו כמי שהכירה את עפרה כחברת חדר באולפנה – היא חיזקה
אותי מאוד בהחלטה להתחתן עם עפרה.

יישר כח ענק לשניכם!!!

מוקירים ואוהבים

משפחת הררי

ג. כמובן שאיננו שוכחים גם אישורי העליה לארץ של סבי זצ"ל - שהמצאת
לידינו. שכוויח!!

דברי זכרון מאורי וירצבוגר (לשעבר מנכ"ל מכרות תמנע, מנכ"ל בנק טפחות ויו"ר הועד המנהל של המרכז האקדמי לב)

פגישתי הראשונה עם זאב היתה בשנות השבעים באזור תמנע ליד אילת. אני הייתי באותה תקופה מנכ"ל מכרות נחושת תמנע, ומצאתי בכביש לפנות ערב את זאב עם עוד שני חברים מחכים לטרמפ'.

הזמנתי אותם ללון בתמנע, ששם היו מספר חדרים עבור עובדים שנאלצו ללון במקום.

בבוקר, בא אלי זאב ובעדינות רבה העיר לי שבחדר שהעמדתי לרשותו לא היתה מזוזה. כמובן שהודיתי לו ודאגתי למזוזה. אני לא זכרתי את הסיפור ואחרי שנים רבות זאב הזכיר לי את האירוע.

שנים רבות לאחר מכן כאשר הייתי מנכ"ל טפחות. זאב פנה אלי באיזו בעיה שכמובן עזרתי לו כמיטב יכולתי.

היכרות רבה יותר היתה לפני כ-15 שנה. לאחר שיצאתי לגמלאות תרגמתי ספר מגרמנית על "הרפואה במקרא ובתלמוד" שנכתב בתחילת המאה הקודמת על ידי רופא, ד"ר יצחק (יוליוס) פרויס, שהיה הסבא של אשתי המנוחה. ספר זה הנו מקור חשוב עד היום לכל העוסקים בהיסטוריה של הרפואה. לאחר תרגומו של הספר ועריכה לשונית חיפשתי מגיה שיעבור על כל הספר (1021 עמודים) והומלץ לי על זאב.

במהלך מספר חודשים זאב עבד על ההגהה בקפדנות רבה וברוח טובה. התשלום היה לפי שעות עבודה שהוקדשו. כאשר הגעתי לביתו של זאב הוא מיד עצר את המפסק (סטופר) כדי לא לחייב אותי על זמן דיבורים בהם לא עסק בעבודה. עובדה זאת מעידה על יושרו ודייקנותו.

היו מקרים בהם הוא חלק על העורך הלשוני, והטריח עצמו והתקשר אליו ישירות כדי לדייק הן בתוכן והן בלשון.

בשנים האחרונות הוא הגיע לביתי כל פעם שיצא כרך נוסף של "חבל נחלתו" כדי להביא לי את הספר.

עובדות מצומצמות אלה מעידות על אישיותו, עדינותו ויושרו. ברוח זאת הוא יזכר בין כל חבריו, מכריו ומוקיריו.

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

**רשימה לזכרו המבורך של ר' זאב נוימן
זצ"ל, [עורך אגרות מרן הרב קוק ועוד הרבה
ספרים].**

**מר' אבישי אלבוים - ספרן ספריית
הרמב"ם**

השבוע הסתלק לבית עולמו ידידי ר' זאב נוימן.

הרב זאב אסף וקיבץ אלפי אגרותיו של הרב קוק שלא יצאו עדיין לאור. הוא חי והבין את גודל האחריות שעליו. לכן חיפש בארכיונים ציבוריים ופרטיים, עקב אחרי מכירות פומביות, תר בעיתונים ישנים היכן הרב כתב, ובדק אם אכן מודעה פלונית-שנדפסה בשם הרבנות הראשית – יצאה מתחת יד הרב.

האחריות שלו היתה כפולה. מצד אחד לא לפספס ולהותיר בחוץ מה הרב זצ"ל כתב ופרסם, ומאידך – כך אמר לי – מה משמעויות וראוי מאלפי האגרות לבוא אל הקודש ולהכנס לכרכי אגרות שהוציא לאור, מה הוא טכני ופרטני ולכן יישאר בחוץ והאם לפעמים רצף של אגרות טכניות הופכות למשמעותיות?

עשרות רבות של מיילים החלפנו בינינו במשך השנים. אני נעזר בידיעותיו בכתבי מרן הרב קוק זצ"ל, והוא נעזר דרכי באוצרות הספריה כשחיפש אחר עוד מקור שהרב זצ"ל מוזכר בו.

בחרתי כמה הודעות ששלחתי לו וששלח לי כדי לתאר את הקשר ביננו, את טוב לבו והשקעתו האין סופית בעבודתו הספרותית. בהודעות אלו יש ערך מוסף מצד תוכנם.

א.

לפני פחות מחודש פניתי אליו בשאלה. דברים שראיתי דרך הלוכי בחוברת אחת בשם הרב קוק. המתנתי ימים ספורים – ואין תשובה. לאחר שבועיים התקשרתי לביתו, מתוך דאגה, כי דרכו היתה להשיב בהקדם. ואכן כך נודע לי אז שחולה הוא מאד. יהי זכרו ברוך.

השאלה נשארה פתוחה ולא פתורה.

ב.

דוגמא אחרת לשאלה שהגיעה אלי ואני מעביר אותה לזאב. זו הזדמנות בשבילו לשאול אם יש חומרים ממרן הרב או מבנו הרצ"י זצ"ל.

חבל נחלתו

בע"ה

שלום ר' זאב.

נכנס לכאן תלמיד מרכז הרב וותיק בשם הרב אליאב ווינשטיין ובפיו שאלה.
באגרות ג' אגרת תשמ"ז ישנה אגרת של מרן הרב לרד"צ הופמן. בפניה אליו הרב
כותב בשבחו: "מר רב הגאון הגדול פאר עז ומגדול... מוהר"ר דוד שליט"א ד"ר הופמן.
ושאלתו בצדו. מדוע במפתח לכרך ג' ההתייחסות לרד"צ בתואר ד"ר ותו לא?

(תשובת זאב) שלום ידידי.

הרב אייזנר ז"ל ערך את המפתח לאגרות ג' והוציא בחוברת, עליה רשום: תשמ"א.
לפי הצילום ששלחתם, נראה שהמפתח הוכנס במהדורה מאוחרת יותר, שאינה בידי.
כנראה שמוסד הרב קוק הכניס את המפתח מהחוברת אל תוך הספר. בין כך ובין
כך, אין לי ספק שרבינו הרצ"י לא עבר על המפתח. לכן הקושיה מופנית לעורך
המפתח, שלצערנו הרב איננו אתנו.

שאלת אולי את השואל, הרב אליאב ווינשטיין, אם יש לו אולי אגרות של מרן הרב
זצ"ל או של רבינו, או תמונות או שיעורים וכו'?

ברכה והצלחה

ג.

(לר' זאב)

חבר שאל אותי על מקור שמופיע בדברי הרב באגרות הראיה א' אגרת קיב ומשם
צוטט במקומות נוספים בשם הגר"א. הרב כותב שם שהגר"א דרש את הפסוק: ואת
עשיו שנאתי – את הטפל לעשיו ולא את ראשו של עשיו. והמקור הופיע שם הוא
ליקוטים לספר סערת אליהו. ברם עיון בליקוטים (ראה בהיברובוקס) מעלה שמה
שמוכא שם אודות עשיו הקבור במערת המכפלה אינו תואם לדברי האגרת בנקודה
המרכזית שלה.

המקור לא מופיע, כנראה, בספרים אחרים בשם הגר"א. היש לך מה לחדש בנידון?

(תשובת ר' זאב) – שלום ידידי. איני יודע. זו שאלה המתאימה להפנותה לרב טאו
וכו'. יתכן גם שיש ללמוד היטב את המקור, סערת אליהו, כפי שהרב זצ"ל נשאל ע"י
אביו מדוע אינו מציין את המקורות בזוהר עליהם הוא מסתמך כדי לסכור פי מחרפין,
והרב ענה לאביו, שהדבר לא יועיל, כי זה לא כתוב במפורש אלא צריך ללמוד זאת
בעיון והם לא יבינו.

בברכה, זאב

זאב

לעילוי נשמת איש תם וישר. חברי הטוב הרב זאב נוימן. (מכותב הספר 'עקב אפשטיין').

נאמר באבות (פ"א מ"ו): "יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות".

ובאבות דרבי נתן (פרק ח) נאמר: "וקנה לך חבר כיצד, מלמד שיקנה אדם חבר לעצמו, שיאכל עמו, וישתה עמו, ויקרא עמו, וישנה עמו, וישן עמו, ויגלה לו כל סתרי, סתרי תורה וסתרי דרך ארץ".

לא הגענו למדרגה הזאת שאת כל צרכינו עשינו ביחד, כיון שהכרנו (זאב ואני) רק אחרי שהייתי נשוי, אבל הרבה מן האמור בברייתא קיימנו יחדיו. והרבה מסתרי תורה – בירורים עפ"י התורה, וסתרי דרך ארץ – איך לנהוג בכל מיני מצבים חברתיים ואישיים נידונו בינינו, כפי שאפרט.

אופיו של זאב עם עצמו ועם כל אחד היה: תם, ענוה, הארת פנים לכל הבריות, בדאגה ובתשומת לב, בהרבה שמחה, והרגשת השליחות במעשיו.

זאב היה קשור לראש הישיבה, הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל ושימש אותו (החליף את הרב יוסי בדיחי הי"ו המשמש הקבוע – לעתים), וכן זאב היה מחליף תחבושות לרב ברגל החולה.

לאחר שהוקם 'ת"ת מורשה' נתבקש זאב להיות מלמד בגן – כדי שהילדים ייפגשו עם תלמיד חכם אוהב ודואג, מעין 'אברהם אבינו', שעליו לימד את הילדים. דומני שכל מי שלמד אצלו זוכר אותו באהבתו ובדאגתו לכל הילדים. לאחר כשבע שנים עזב את מורשה ולימד עוד כשנתיים בת"ת אחרים. כמו"כ העביר שיעורים למלמדים בת"תים, וחלקם באו להסתכל עליו בעבודתו.

זאב היה דבק בתמידי חכמים, התקרב מאד לרה"ג מרדכי אליהו ושימש אותו רבות בענייני מראות טהרה. הגר"מ אליהו סמך עליו מאד הן בענייני טהרה והן בענייני שלום בית. והיה שולח אליו משפחות לגשר ביניהן (זאב עבר בהמשך גם קורס גישור), ובהמשך סמך עליו בעריכת ספרו 'דרכי טהרה'. כמו"כ הגר"מ אליהו שלח לזאב יחידים וזוגות שיתפלל עליהם.

זאב הקפיד לידבק בתלמידי חכמים זקנים ממנו שהכיר: הרב מן ההר, הרב יהושע בכרך שבזקנתו היה ספון בביתו, והרב יהושע רוזן. וללמוד מהם תורה ומידות.

לאחר שהפסיק ללמד בת"ת, זאב עבד לפרנסתו בתור עורך ומגיה, עם הרב אבינר שליט"א בהוצאת שיחות הרצי"ה לפרשות השבוע ולמועדים, ובמכון הרצי"ה עם הרב

חבל נחלתו

בן-ציון שפירא ועוד חברי מכון. דרך עבודתו היתה קפדנית ומדקדקת בכל מילה ובכל אות, אולם לא מתוך קפדנות ומתח נפשי אלא להוציא דברים מתוקנים מתחת ידו. השקיע רבות בהכנת חתנים לחיי נישואין טהורים, כארבעים שנה! עפ"י שימושו את הגר"מ אליהו. ההכנה כללה שיעורים והדרכות. כמה שנים עשה זאת בחינם, ואמר שזו גמילות החסדים שהוא יכול לעשות עם בית ישראל. אח"כ לפי הוראת הגר"מ אליהו, נטל שכר על הלימוד עם חתנים ועל הגישור. לעתים השיעורים לחתנים היו לקבוצה ולעתים ליחיד. היו קצינים וחיילים שלפני נישואיהם באו ללמוד עם זאב בכל מיני שעות לפי יכולתם, וזאב לא צמצם את השיעורים איתם. על אף שהלימוד עם חתנים גרע מן הזמן שהקדיש לפרנסתו. בחנוכה היה נוהג לעשות כנס לכל החתנים ומשפחתם בביתו, והיו כאלו שכבר הגיעו עם הנכדים... בדר"כ היה מגיע לכל חתונה שהוזמן אליה, ק"ו לתלמידיו בהלכות טהרה. וכך זכה לסייע להעמיד מאות משפחות בישראל, כששושי מסייעת על ידו. זאב היה מקפיד להצטלם עם החתן והכלה הוא ואשתו.

היה עונה להרבה מאד שאלות של גברים ושל נשים בהלכות טהרה. והיה שכיח שמשוחח עם מישהו בטלפון אחד, ומגיעה שאלה בטלפון השני. ואז עצר את השיחה הראשונה, השיב וחזר לשיחה.

לשם הוצאת האגרות (לאותן שנים שלא יצאו ע"י הרצי"ה זצ"ל) זאב אסף אגרות ככל שמצאה ידו מארכיונים ומאנשים פרטיים. וכן תמונות ודברי תורה מן הרצי"ה זצ"ל שלא היו מוכרים. כיון שזאב היה איש של אנשים. שמר קשר עם אנשים התייחס אליהם, ואפילו פגישות אקראיות הובילו לעתים לקשר חם ומתמשך. דרך פגישות באירועים וחתונות והיכרויות מוקדמות השיג אגרות של הראי"ה זצ"ל מכל מיני אנשים פרטיים. היה לו בחיפוש דברי הרב, הרבה סייעתא דשמיא וסיפורי 'מופתים' שהסתכבו ע"י הקב"ה שהגיעה לידי אגרת מסוימת של הרב, שרק חלקה היה ידוע וכו'. והוא היה מספר לי איך היתה לו סייעתא דשמיא.

הכרתי את זאב בישיבת מרכז הרב (זאב היה בקשר עם אבי בתקופת הצבא, לאחר מלחמת יו"כ ואף היה בחתונתי לפי הזמנתו של אבי – ע' בדבריו לעיל משער הזכרון לאבי, שמקורם בספרי חבל נחלתו כרך י"ד). והתחברנו בישיבה. הגעתי לישיבה אחר הצבא כנשוי, והתגוררתי בתחילה ברחוב הנשיא, וזאב היה מגיע לסעודות בשבת ולסעודת פורים.

על-פניו תכונותינו מאד שונות, זאב רגיש מאד, ואני הרבה פחות. אני רץ בלימודי, וזאב מדוד, ביסודיות, אני מסוגר וזאב פתוח. זאב מצטלם בכל אירוע, ואני ממעט בצילומים. ובכ"ז היינו חברים טובים מאד במשך עשרות שנים.

שער זכרון

ליוינו שתי המשפחות, ובעיקר זאב ואני את כל המעברים של המשפחות, הם בקרו אותנו בגוש קטיף, ואנו אותם בירושלים, העברנו רהיטים זה לזה, וסייענו זה את זה על אף המרחק הגאוגרפי.

הוא נתן לי את ספריו ואני נתתי לו את ספרי. את ספריו נתן לי עם הקדשות ארוכות ואני עם הקדשות קצרות (שהוא התלונן על קיצורן).

לכל שמחת חתונה משפחתית היו הזמנות הדדיות והגעה לשמחה. וכן להבדיל, בהלוויות (אצל זאב הוריו ז"ל ואצלי אבי ז"ל) הגענו זה לזה.

כשזאב התחתן עשינו לו 'שבע ברכות' בביתנו. כשנולד בנו (דוד) שהיה השני מילדיו, הביא את בתו הראשונה (איילת) לאשתי שתטפל בה, בזמן שאשתי שושי היתה בבית חולים. וכשהבאנו את בתנו הראשונה לחופה, שושי אשתו נטלה את בני בן השבועיים (עקיבא) מן האם-אשתי, כדי שתוכל ללוות את בתה לחופה.

אף עשינו ליל סדר יחידיו. שנה אחת הגענו שתי המשפחות למעלה אפרים לשמחת תורה (כיון שלשנינו בנים שם) לסעודה שניה אחרי ההקפות ישבנו ביחד שתי המשפחות, עד שִׁבְנִי זאב היו אומרים שאנו כאחים...

כשחפשתי כלה לנכדי פניתי לזאב, והוא שידך בת אחד מתלמידיו לבני עדי עד. עם כניסת האינטרנט לחיינו, היו בינינו מאות הודעות דוא"ל. כאשר לעתים זאב ביקש ממני למצוא מקור, או להבהיר ביטוי המופיע באגרת של הרב קוק והשבתי. כל זאת מלבד שיחות טלפון מזדמנות.

זאב היה 'המחלק' את ספרי לרבנים ואנשים בירושלים. הייתי מגיע עם חבילות ספרים ורשימה לסלון ביתו, שם כותב הקדשה קצרה לכל מקבל. וזאב היה מודיע לי בטלפון: חילקתי כבר כו"כ ספרים.

אמנם עיקר שמירת הקשר היתה ביום ששי בבוקר, שזאב לא עבד בו, ובו היינו מדברים בטלפון בין חצי שעה לשעה קרוב לעשרים שנה, עד ממש סמוך לפטירתו כשהדיבור היה קשה לו. לשיחות האלו לא היה מסלול קבוע. לעתים אני מדבר והוא שותק, ולעתים הוא מדבר ומספר לי על התלאות שעברו עליו במשך השבוע, או אגרת שמצא, או כל מאורע אחר.

זאב היה מספר על קרוביו ומאורעות שעברו עליהם, כמו דוד שמואל שברח מהרצליה אחרי שקיבל בה מכות בתור 'רביזיוניסט'. ומשפחתו של דוד שמואל וצרותיה. על אחיו עמוס וצרותיו. על משפחתו הענפה שהקים ומה שעובר על כל משפחה, ומה התיחסותו.

זאב היה מספר על עבודת הגישור שלו, על צרות של משפחות, וכל מיני מחלוקות שנוצרו בין בני זוג, והיינו מתיעצים מה צריך להיות קו הפעולה לעזרתם.

חבל נחלתו

זאב היה מספר על הפלוגה שלו במלחמת יו"כ ועל מה שעברה. ועל קבוצות הוואטסאפ שהקימו. על השיעור שהוא נותן ב'זום' כל יום ששי, ועל חברים שנושאים צלקות נפשיות ממלחמת יום כיפור עד כדי סיוטי לילה קשים. ומפגשים לפני יו"כ, וטיולי הקבוצה, ועריכת חופה וקידושין לאחד מחברי הקבוצה, ואיך השיג אישור מיוחד לעריכת חופה וקידושין, מהרב שם באיזור.

זאב היה רגיש מאד והיה נפגע מכל מיני התיחסויות לא ראויות של אנשים שעמד עימם בקשר. כשהוא תמיד התכוין רק לטובה. קשה היה לו להבין אנשים שמתכוונים לרעה. וכי למה להרע אם ניתן להיטיב?! בטלפונים הסברתי לו שכך העולם יש טובים, יש טובים-פחות, וכדאי שלא ייפגע מכל מיני מְדַבְּרֵי לה"ר ומוציאי שם רע. וחיזקתי אותו.

לעתים היינו שולחים זל"ז כתבות שהתפרסמו ודנו עליהם בשיחות הטלפון שלנו. לעתים זאב לא היה פנוי מסיבות שונות, ואשתו שושנה (=שושי) תבלח"א היתה יודעת שבשעה הזאת אני מתקשר, ומברכת אותי ואת אשתי, ומוסרת ד"ש לאשתי, ומודיעה שעוד כמה דקות הוא יתפנה.

וכך סתרי תורה וסתרי דרך ארץ נידונו בינינו.

כחודש לפני שנפטר, חשנו שמצבו לא טוב, נסענו אשתי ואני וישבנו, אני עם זאב ואשתי עם שושי כשעה. זאב היה חלש, אך השיחה נמשכה. גם אז זאב לא רמז שמחלתו היא כה קריטית וכה סופנית, ואף שושי לא סיפרה זאת. אחרי זה נסיתי להגיע עוד פעמיים, אך בכל פעם זאב נח ולא היה שייך להגיע.

זאב חי חיים מלאים, יומו היה עמוס תורה ועבודת ה' והרבה גמילות חסדים. ראשו בתפילה ובתורה, ומחשבותיו היאך להביא טוב לכל הנצרך, במשפחה, באזור, ולכל פונה.

נאמר באורות הקודש (ח"ג – מוסה"ק עמוד קמד, התם הפנימי):

"התם הפנימי הוא הרבה למעלה מהמוסר. כל המוסר כולו נובע הוא מנחליו המשתפכים מכל עבריו, וממלאים את כל אופקי הרעיונות והמעשים ישרנות אופית. התם הוא המבוע העליון, המתעלה מכל הגה חברותי, מכל רעיון של צורך חוצי, ושל צורך עצמי, הוא הוא האושר העליון, שכל חפצים לא ישוו בו, שכל תענוגים רוחניים לא יערכוהו".

זה היה זאב – מעיין של תם פנימי שמשקה את כל הסובב אותו.